

а потім прийнята окремим індивідом і суспільством загалом. У XX–XXI ст. суспільство все більше репрезентує та інтерпретує себе через медійні образи минулого. Кінодокументи стають важливим засобом артикулювання та активного підтримання пам'яті.

Джерела та література

1. Зубавіна І. Б. Кінематограф незалежної України: тенденції, фільми, постаті. Інститут проблем сучасного мистецтва Академії мистецтв України. Київ: Фенікс, 2007. 296 с.
2. Касян Л. Г. Аудіовізуальні документи у процесі формування історичної пам'яті. *Архіви України*. 2018. № 5–6. С. 91–99.
3. Лотман Ю. М. Семиотика кино и проблемы киноэстетики. Таллин: Ээсти Раамат, 1973. 1973. 56 с.
4. Nora Pierre. Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire. *Representations*. 1989. Vol. 26. P. 7–24. URL: <https://online.ucpress.edu/representations/article-abstract/doi/10.2307/2928520/82272/Between-Memory-and-History-Les-Lieux-de-Memoire?redirectedFrom=fulltext/>
5. ЦДАЕА (Центральний державний аудіовізуальний та електронний архів). Од. обл. 11555.

Вакуленко Ангеліна

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ТРАНСФОРМАЦІЯ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ПІСЛЯ 1991 Р.

Ключові слова: війна, ідентичність, незалежність, Революція Гідності, українське суспільство.

Keywords: war, identity, independence, Revolution of Dignity, Ukrainian society.

Століттями нас змушували бачити себе у певний спосіб. Кремлівська пропаганда кинула виклик широкій та різноманітній палітрі української культури. Протягом століть українці згуртовувалися, йшли до незалежності та чинили опір імперії. Дискусії щодо національної ідентичності українців розгорнулися з новою силою за останні 30 років. Так, серед соціально-гуманітарних досліджень, що досліджували стан української культури після 1991 р., «...лунають думки багатьох українських авторів, таких як Ю. Андрухович, О. Забужко, Р. Міняйло, Л. Костенко та ін., в яких відчувається своєрідні фрустраційні дискурси» [2, 434], що пов'язувались із політичним та історичним контекстом. Отже, поширеною довгий час була думка про кризовість і невизначеність національних орієнтирів. Наведено лише деякі цитати, що підтверджують цю думку: Р. Міняйло позначав свого часу, що «...українська нація перебуває на краю світових процесів» [3, 171]; Л. Костенко писала «Записки українського самашедшого», де однією з основних ідей стало «Обрастаем абсурдом» [3, 12]; С. Павличко писала, що незважаючи на здобуття Україною незалежності 1991 р., виник «інтелектуальний вакуум», що до того ж «...супроводжується вивільненням культурних комплексів і фобій...» [4, 657]. Загалом більшість дослідників сходилися довгий час на тому, що узагальнив відомий українській дослідник С. Пролєєв: «...сьогодні українська

держава і українське суспільство є такими, що формуються і перебувають у процесі пошуку підвалин власного існування» [1, 15].

Багато подій, які ми пережили за ці роки – від початку незалежності України – були необхідні для того, щоб крок за кроком побудувати державу, зміцнити її та дати їй шанс вижити. Перед цією крайньою, але дуже важливою подією, яка загартувала нас, чітко окреслила наші пріоритети і показала, в якому напрямку нам рухатися.

СРСР перестав існувати, але пропагандистське ставлення до людей, які спілкуються в основному російською мовою, – нікуди не зникло. Відсутність єдності у питанні ідентичності створює основу інформаційних атак із боку росії, які спрямовані на розмивання кордонів нашого, українського. А теорії партнерства практично обертаються відкритою військовою агресією. Розпад Радянського Союзу став новим етапом формування української ідентичності. Виникли перші демократичні університети та незалежні ЗМІ. Але все відбувалося дуже повільно, адже половина тодішнього населення України так чи інакше ідентифікувала себе з росією. Із 1991 р. ситуація поступово змінювалася на краще, але на жаль, досі немає єдиної думки щодо національної ідентичності. Тому наша нація вразлива до зовнішніх впливів та маніпуляцій, спрямованих на підрив суверенітету України [5].

Коллективна ідентичність – явище не об'єктивне, а інтерсуб'єктивне, тобто вона існує лише тому, що значна частина людей переконана в існуванні ідентичності. Саме ця загальна віра у деякі явища чи процеси робить їх реальними у соціальному сенсі, тобто справжніми за своїми наслідками. Щоб посилити почуття ідентичності, потрібні колективні заходи, щоб показати людям, що їхня група існує. Такими подіями є Помаранчева революція та Революція Гідності. Саме у цих громадських рухах стало видно українську націю.

У кінці 2013 р. Україна опиняється у ситуації, коли значна влада зосереджена в руках однієї людини, попереднього Президента Віктора Януковича. Рішення Кабінету Міністрів України про призупинення процесу підготування до підписання Угоди про асоціацію між Україною та Євросоюзом – стало початком Євромайдану, небажання народу України миритись із перетворенням країни на одну з колоній росії, згодом це все призвело до усунення Віктора Януковича від влади. Він офіційно спрямовує країну на об'єднання з росією. Тільки після Революції Гідності країна почала впевнено рухатися до люстрацій, законодавчих обмежень для політичної еліти колишнього режиму, запроваджених після зміни уряду, у вигляді прав активної та пасивної участі, та обмежень права на участь у запровадженні державних справ. Було прийнято закон «Про очищення влади», заборонена Комуністична партія, припинила своє існування Партія регіонів. 2 березня 2014 р. набули чинності зміни до Конституції України, згідно з якими наша держава стала республікою з парламентсько-президентською системою.

Революція та війна за гідність змусили деяких українців переосмислити свою ідентичність. Іншими словами, українська ідентичність для них визначається не просто наявністю певних рис у людині, а її поведінкою щодо Батьківщини. Це особливо наочно видно з прикладу змін у прифронтових регіонах. Після Революції Гідності росія розпочала війну в Україні. Вона окупувала Крим та частини Донецької, Луганської областей. Крім жителів східної частини країни, на її захист

було призвано чоловіків та жінок з інших регіонів. Отже, український народ наче продемонстрував бажаний напрям руху: шлях демократії, громадянських цінностей та свободи слова. Ми всі неоднакові, але це наша сила. Українці зі Сходу, Заходу, Півночі та Півдня різні. І це прекрасно. Тому важливо сконцентруватися на тому, що нас поєднує, а не на тому, що нас розділяє. Нас гуртує вічне прагнення до свободи та незалежності, наше минуле, спільна історія, загальна культурна спадщина та майбутнє, яке залежить від наших дій. У нас усіх різні погляди, але Україна – цілісна. 25 квітня 2019 р. Верховна Рада ухвалила закон про забезпечення функціонування української мови як державної. А 16 липня 2021 р. у набули чинності нові правила у сфері культури, розваг, книговидавництва та діяльності книгарень, кіновиробництва та показу фільмів у кінотеатрах та на телебаченні. У суспільстві значно скоротилася кількість російськомовних українців.

24 лютого 2022 р. – це початок повномасштабної війни росії проти України. Ця війна розкрила найяскравіші риси кожного з нас, як промінь сонця висвітлює найкраще та найгірше. Ця агресивність викликала, мабуть, найсильніше єднання українців. Під загрозою обстрілів, тортур та постійних ракетних обстрілів народ об'єднався, і це, безумовно, має історичне значення. Перехід українців на українську мову майже повністю був відповіддю України на один із російських сценаріїв визволення російськомовного населення. І навіть сьогодні таке населення не ставить під сумнів свою ідентичність.

Загалом національна ідентичність України поступово трансформується, а досягнуті стандарти відіграють щораз більш важливу роль. Внаслідок цього українська ідентичність більше не є очевидною ознакою, а навпаки, – дедалі частіше розглядається як результат свідомих дій та активної громадянської позиції. Етнічні стандарти зберігають своє значення, але починають відходити на другий план. Багато громадян визнають, що вони є частиною однієї нації, і це стало новою політичною ідентичністю українців. Націю, яка сміється під кулями та народжує дітей, неможливо перемогти. Ніколи, нікому. За нами правда, з нами Бог! Слава Україні!

Джерела та література

1. Ідея культури: виклики сучасної цивілізації / Є. К. Бистрицький, С. В. Пролєєв, Р. В. Кобець, Р. В. Зимовець. Київ: Альтерпрес, 2003. 192 с.
2. Карпова С. Г. Фрустраційна філософія в сучасній культурі. *Гілея: науковий вісник*. Київ: ВІР УАН, 2013. Вип. 71. № 4. С. 431–436.
3. Міняйло Р. Я-концепція українського інтелігента, або методичні завваги до програми духовного відродження українського суспільства (роздуми до дискурсу з Оксаною Забужко) / Р. Міняйло, В. Сабадуха. *Сучасність*. 2012. № 1–3. С. 165–187.
4. Павличко С. Теорія літератури. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2002. 679 с.
5. Ткаченко О. Чому українці мають усвідомити важливість національної ідентичності. *Життя. Українська правда*. 22.02.2021. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2021/02/22/244016/>